

ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԱԾ ԶԱՆԳԱԿԸ

10 Հոկտեմբեր 1997, պատմական օր մը եղաւ Երուսաղէմի Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութեան եւ Երուսաղէմահայութեան համար: Կեսարիոյ շուկաներու մէջ վաճառքի հանուած Կեսարիոյ Եկեղեցիներէն մէկուն հայկական զանգակը, իբրեւ նուէր կը յանձնուի Երուսաղէմի հայոց պատրիարքութեան:

Արդարեւ, գերմանացի մտաւորական մը՝ Էրնեսթ Նոթլինկ, որ եօթը տարի Պոլիս մնացած է, գերմաներէն լեզու ուսուցանելով դպրոցներու մէջ 1964-1971, դէպի գաւառներ իր այցելութեան ընթացքին, Կեսարիա կ'այցելէ, եւ այդ առիթով, շուկայի մէջ ծախու հանուած ապրանքներու կարգին, հայ եկեղեցւոյ այդ զանգակը կը տեսնէ եւ կը գնէ: Զանգակի վրայ արձանագրութիւնը հետեւեալն է, «ՅԻՇԱՏԱԿ Է + ԳԻՒՂԻ + ԷՐԿԱՆ + ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ + ԹՈՎՄԱՍԻ, ՈՐԴԻ, ՄԱՐՏԻՐՈՍ(Ի) ՄԲ. ԱՇՆ. 3 ՄԱՅԻՍ 1879»:

Գերմանիա վերադարձին, զանգակը իր հետ տուն կը տանի: Իր դուստրը՝ Քրիսթիանէ Նոթլինկ, 1996ին, Երուսաղէմ իր այցելութեան ընթացքին, կ'այցելէ Հայոց վանք եւ Հելէն եւ Նդուարդ Մարտիկեան թանգարանը: Սրբազան Պատրիարքին հետ թղթակցութիւններով, կարգադրութիւններ կը կատարուին եւ Էրնեսթ Նոթլինկի դուստրը՝ Քրիսթիանէ Նոթլինկ տասնընից հոգինոց խումբի մը ընկերակցութեամբ 10 Հոկտեմբեր 1997ին, Ուրբաթ, կը ժամանէ Երուսաղէմ:

Նոյն օրը, երեկոյեան ժամը 7.30ին տեղի ունեցաւ յանձնումի արարողութիւնը Ժառանգաւորաց վարժարանի հանդիսասրահին մէջ, նախագահութեամբ Ամենապատիւ Տ. Թորգոմ Պատրիարքի, ի ներկայութեան Միաբանութեան անդամներուն

եւ կողիկ հասարակութեան մը:

Ժառանգաւոր սաներու «Ուրախ Լեր» շարականի երգեցողութենէն յետոյ, օրուայ հանդիսութեան քացումը կատարեց, Գերմաներէնով, Տ. Անուշաւան Ծ. Վրդ. Զղջանեան: Բարի գալուստ մաղթեց ներկաներուն, շնորհակալութիւն յայտնեց քացակայ նուիրատուին՝ Էրնեսթ Նոթլինկին: Ներկայացուց իր դուստրը՝ Քրիսթիանէ Նոթլինկը, իր մարդասիրական արարքին համար, իր ամուսինը՝ Ֆրիտրիխ Ռիմայերը եւ իրենց ընկերացող խումբը: Հայր Սուրբը ըսաւ. «Այս մարդասիրական արարքը քարեկամական յարաբերութիւններ կը ստեղծէ Գերման Բողոքական Եկեղեցւոյ եւ Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ միջեւ:» Ապա, քեմ հրաւիրեց Քրիսթիանէ Նոթլինկը, որ իր պատգամը տայ: Ան ըսաւ. «Հայրս այս զանգակը գնած է Կեսարիոյ շուկաներէն, եւ մեր մօտ մնաց քսան տարի: Զէինք գիտեր, որո՞ւն տալ այս զանգակը: Անցեալ տարի, Երուսաղէմ եկայ, այցելեցի Հայոց Պատրիարքութեան թանգարանը, տեսայ ջարդի տեսարաններ, եւ ըսի ինքզինքիս, թէ զանգակին տեղը հոս է: Հօրս յայտնեցի գաղափարս եւ ինքը հաւանեցաւ: Այժմ այս զանգակը լեզուակ չունի, քայց, ան պիտի չլռէ, ան վկան եղած է հայոց տառապանքին, 1879ին հնչած է ան Կեսարիոյ մէջ, եւ յարատեւ պիտի հնչէ մեր հոգիներուն մէջ, յիշեցնելով մեզի հայոց ողբերգութիւնը: Մասնակից ենք ձեր ուրախութիւններուն, եւ վշտակից ենք ձեր վիշտերուն: Զեր տառապանքները քայքայուին տունին ձեզի վերապրելու եւ գոյատեւելու»: Ապա, Հայր Անուշաւան հրաւիրեց Պատրիարք Սրբազան Հայրը, որ ըսաւ. «Այս զանգակը, յուշատու մըն է մեր ժողովուրդի տառապակոծ կեանքի որոշ մէկ դրուագին: Ան ազատագրուած

զանգակն է, որ պիտի հնչէ մեր հոգիներուն մէջ, իբրեւ խորհրդանիշը հայու հզօր հաւատքին եւ նուիրումին: Այս անլեզու զանգակը պիտի հնչէ ամէն անգամ որ այցելուները մօտենան իրեն, եւ հարցնեն թէ ինչո՞ւ լեզուակ չունի: Ազատագրուած այս զանգակը իր պատմութիւնը պիտի պատմէ, հնչելով վկան դառնալով ձայնին դէմ անոնց որոնք ուրանալ կը փորձեն պատմական իրողութիւնը Հայկական եղեռնի, ինչպէս նաեւ յանուն հայրենի հողերուն արդար պահանջները տնաւեր սերունդներուն:»

Ապա Պատրիարք Սրբազան Հայրը Քրիստինէ Նօթլինկի հետ վար առաւ զանգակը ծածկող շղարշը:

Ժառանգաւոր սաները երգեցին «Գովեա Երուսաղէմ» շարականը, որուն ընթացքին Պատրիարք Սրբազանը, երկաթէ ձողով մը հնչեցուց անլեզու մնացած զանգակը: Հնչուն զանգակ մըն էր, որուն ղօղանջներուն ալիքները խոր յուզումի պահեր յառաջացուցին ներկաներուն մտքին ու սրտին մէջ, վերապրեցնելով այն եկեղեցին, ուր այս զանգակը աղօթքի հրաւիրած է հայ հաւատացեալները:

ԱՆՈՒՇԱԿԱՆ Ծ. ՎՐԴ. ԶՂԶԱՆԵԱՆ

1 - 5 - 1997

Ernst Nolting
Leopoldshöher Str. 5
32107 Bad Salzuflen
Tel.: 0049-5222-7720
Fax: 0049-5222-7837

To the
Armenian Patriarch in Jerusalem
Armenian Patriarch St., Jerusalem

Your Holiness,

today I should like to adress to You with a special concern.

Since many years I have been holder of an Armenian church-bell; its location seemed to be East-Anatolia.

Not knowing its former owner and with that the legal succession of the annulated parish I want to offer the clock to You for Your museum.

My daughter, an ordained minister of the Evangelical Church in Germany, told me about her visit in Your museum - in October 1996 - with objects You collected within the sphere of the genocide.

I am sure that this bell could call back the outrage Your people had to suffer (and evoke the atrocity of the past). I would be happy and grateful, if the bell would find its right and last place in Your walls.

My daughter will be in Jerusalem this October, 11 th and could hand the bell to You on this occasion. Its height is 28 cm and its diameter is 26 cm. Photos and inscriptions with the supposed date '1876' are enclosed.

I would appriciate a soon answer.

God be with You and Your people!

i.A. *U. Nolting*